

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МАЄВСЬКА МАРІЯ ВЛАДИСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
політології та державного
управління
д.політ.н., професор
_____ Чальцева О.М.
«_____» _____ 20__ р.

**РОЗВИТОК МОЛОДІЖНИХ РАД УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Спеціальність 052 Політологія

Бакалаврська робота

Науковий керівник:
Примуш М.В., професор кафедри
політології та державного
управління, д. політ. н., проф.

Оцінка: ____/ ____/ ____
(бали за шкалою ЄКТС\за національною шкалою)

Голова ЕК:

(підпис)

Вінниця 2025

АНОТАЦІЯ

Маєвська М.В. Розвиток молодіжних рад України під впливом євроінтеграційних процесів.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня освіти «Бакалавр» за спеціальністю 052 «Політологія». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2025

У роботі комплексно досліджено розвиток молодіжних рад України в контексті євроінтеграційних процесів. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння поняття молодіжної політики та ролі молодіжних консультативно-дорадчих органів у системі врядування. Встановлено, що підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС активізувало створення молодіжних рад і наближення політики участі молоді до європейських стандартів. Розкрито вплив ключових європейських документів і практик на формування нормативної бази, інституційної структури та механізмів фінансування молодіжних рад в Україні. Окрему увагу приділено аналізу сучасних викликів у функціонуванні молодіжних рад. Проведено порівняльний аналіз досвіду Польщі та Чехії у сфері розвитку молодіжних консультативно-дорадчих органів. Запропоновано напрями вдосконалення державної політики у сфері участі молоді: удосконалення нормативної бази, впровадження системи моніторингу, забезпечення інклюзивності та гендерної рівності, посилення міжнародної співпраці. У результаті сформульовано рекомендації та можливі напрями для підвищення ефективності молодіжних рад.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, молодіжні ради, євроінтеграція.

ABSTRACT

Maievska M.V. The Development of Youth Councils in Ukraine Under the Influence of European Integration Processes.

Qualification thesis for the Bachelor's Degree in Political Science (Specialty 052). Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

This thesis provides a comprehensive study of the development of youth councils in Ukraine in the context of European integration processes. It analyzes theoretical approaches to understanding youth policy and the role of youth advisory bodies in the governance system. The research establishes that the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU has stimulated the creation of youth councils and brought youth participation policies closer to European standards. The influence of key European documents and practices on the formation of legal frameworks, institutional structures, and funding mechanisms for youth councils in Ukraine is examined. Particular attention is given to analyzing current challenges in the functioning of youth councils. A comparative analysis of the experiences of Poland and the Czech Republic in the development of youth advisory bodies is also conducted. The thesis proposes directions for improving state youth participation policy, including enhancing the regulatory framework, implementing a monitoring system, ensuring inclusivity and gender equality, and strengthening international cooperation. As a result, recommendations and possible pathways to increase the effectiveness of youth councils are presented.

Keywords: youth, youth policy, youth councils, European integration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНИХ РАД УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	11
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄС НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ ТА ЧЕХІЇ.....	19
РОЗДІЛ 3. АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ДО РОБОТИ МОЛОДІЖНИХ РАД УКРАЇНИ.....	29
РОЗДІЛ 4. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНИХ РАД ОБЛАСНОГО ТА МІСЬКОГО РІВНЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	36
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Після 2014 року, коли Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, євроінтеграційний курс держави відчутно позначився на молодіжній політиці. Європейський Союз та Україна домовилися тісно співпрацювати в сфері молодіжної політики та неформальної освіти молоді. Зобов'язання за Угодою про асоціацію включають заохочення активної громадянської позиції молоді, розвиток навичок та компетенцій поза системою освіти, зокрема, через волонтерство та підтримку обміну молоддю між Україною та ЄС [8]. У відповідь Україна розпочала адаптацію законодавства і впровадження європейських підходів у молодіжній сфері. Важливим кроком стала розробка Національної стратегії державної молодіжної політики до 2030 року (затверджена Наказом Президента №94/2021) та ухвалення у 2021 році Закону України «Про основні засади молодіжної політики» [7, 24]. Цей закон визначив принципи і пріоритети молодіжної політики, повноваження органів влади та гарантії участі молоді у формуванні й реалізації такої політики. Зокрема, закон передбачив створення нових інституцій та механізмів, серед яких Український молодіжний фонд – державна установа для фінансування ініціатив молоді грантовими програмами [39]. Таким чином, у законодавче поле України впроваджено європейські стандарти підтримки молодіжних організацій та участі молоді. Україна також врахувала рекомендації та стандарти Ради Європи у молодіжній сфері – від принципів Ревізованої Європейської хартії про участь молоді до рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи щодо доступу молоді до прав та розвитку молодіжної роботи [54].

Особливу увагу приділено розвитку молодіжних консультативно-дорадчих органів – молодіжних рад – як інструментів участі молоді в управлінні на місцях. На хвилі децентралізації та за підтримки європейських партнерів з 2015–2016 років в Україні почали масово створюватися молодіжні ради при міських, селищних та обласних радах. У грудні 2018 року Уряд затвердив типові положення про молодіжні ради (постанова КМУ №1198), що унормувало їх статус і діяльність по всій країні [34]. Відтоді кількість таких рад невпинно

зростала. Якщо напередодні Революції Гідності молодіжні ради були поодиноким явищем, то станом на кінець 2023 року в Україні діяли вже 410 молодіжних рад різних рівнів. Це свідчить про масштабне впровадження європейського підходу – залучення молоді до прийняття рішень – на усій території держави. Географія молодіжних рад в Україні демонструє стабільне зростання мережі молодіжного самоврядування. За даними Міністерства молоді та спорту України, спільно з обласними та Київською міською військовими адміністраціями, станом на грудень 2024 року в країні утворено 613 молодіжних рад. З них 577 функціонують на місцевому рівні (196 – сільські, 159 – селищні, 222 – міські), 3 – на районному, 23 – на регіональному рівні та у місті Києві, і ще 10 – національного рівня. Найбільше молодіжних рад утворено в Кіровоградській (43), Дніпропетровській (42) та Полтавській (39) областях. Протягом 2024 року найактивніше процес формування рад відбувався у Донецькій (20), Івано-Франківській (17), Житомирській та Одеській (по 16) областях. Загалом членами молодіжних рад в Україні є 9687 молодих осіб. Найвищий показник за кількістю членів зафіксовано у Вінницькій області – 708 молодих людей [21].

Молодіжні ради активно функціонують на місцевому та обласному рівнях, зокрема в територіальних громадах, тоді як на національному рівні, зокрема при центральних органах виконавчої влади, такі структури лише починають формуватися та налагоджувати свою діяльність. Зокрема, на національному рівні діє рада з молодіжних питань при Президентові України [26], а також молодіжні ради при Міністерстві закордонних справ України, Міністерстві економіки України, Міністерстві культури та стратегічних комунікацій України, Міністерстві охорони здоров'я та України, Міністерстві молоді та спорту України. Також активно почали своє формування й молодіжна рада при Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України та молодіжна рада при Голові Верховної ради України [21, 22]. Отже, молодіжні ради різних рівнів дедалі більше перетворюються з формального дорадчого органу на реальний інструмент впливу молоді у своїх громадах. У низці територіальних громад представники молодіжних рад вже інтегровані в механізми ухвалення рішень –

як члени координаційних рад з питань молодіжної політики, радники голів громад або ініціатори місцевих проєктів. Така практика не лише підтверджує актуальність розвитку інституцій молодіжного самоврядування, а й відповідає європейським стандартам участі молоді у врядуванні, зокрема засадам Європейської хартії участі молоді в місцевому і регіональному житті. До того ж, актуальність дослідження молодіжних рад України зростає у світлі євроінтеграційних процесів, адже формування ефективних інструментів участі молоді є частиною зобов'язань України у сфері демократичного врядування, децентралізації та розвитку громадянського суспільства, які мають бути синхронізовані з практиками країн-членів ЄС.

Стан наукової розробленості теми. Тема розвитку молодіжних рад у контексті європейської інтеграції залишається недостатньо дослідженою в українському науковому дискурсі. Наявні праці, зокрема дослідження, С. Комаринець, П. Горінов, М. Гуцалової, здебільшого зосереджуються на загальних механізмах реалізації молодіжної політики та інституційній структурі забезпечення участі молоді в країнах ЄС [5, 12, 4]. Окремі аспекти молодіжного самоврядування розглядаються крізь призму залучення молоді до демократичних процесів (О. Софій), однак бракує системного аналізу молодіжних рад як повноцінного інструменту участі на локальному рівні в умовах євроінтеграційного поступу [38]. У зарубіжному науковому просторі автори, такі як К. Anderson, D. Mamaiev, T. Börzel, акцентують увагу на відповідності національного законодавства європейським стандартам та оцінюють ефективність реалізації цілей молодіжної політики (Youth Goals), що створює ґрунт для поглибленого порівняльного аналізу [40, 41, 48]. Отже, дане дослідження поєднує різні підходи, сприяючи заповненню прогалини в сучасній українській політологічній думці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: Кваліфікаційна робота виконана в рамках тематичного плану НДР Донецького національного університету імені Василя Стуса – ініціативного фундаментального дослідження кафедри політології та державного управління: «Публічна політика і державне управління в умовах війни та повоєнного

відновлення України» (реєстраційний номер 0123U101423).

Гіпотеза бакалаврського дослідження. Чим вищий рівень імплементації та адаптації європейських нормативних і практичних стандартів у молодіжну політику України, тим більш ефективною є діяльність молодіжних рад на місцях.

Мета дослідження: аналіз впливу євроінтеграційних процесів на розвиток молодіжних рад в Україні та визначення їхньої роль у формуванні ефективної молодіжної політики на національному й місцевому рівнях.

З поставленої мети випливають такі **завдання**:

- дослідити теоретико-методологічні та політико-правові аспекти євроінтеграції і регулювання молодіжної політики в ній;
- дослідити стани молодіжних рад, як частини молодіжної політики України під впливом євроінтеграційних процесів;
- проаналізувати стан поточної молодіжної політики України та порівняти її зі стандартами та найкращими практиками ЄС, щоб визначити сфери для вдосконалення;
- виявити проблемні моменти та ключові виклики у розвитку молодіжних рад в Україні;
- дізнатись детальніше про діяльність молодіжних рад на місцях, на прикладі м. Вінниця;
- розробити рекомендації стосовно покращення роботи молодіжних рад в Україні.

Об'єкт дослідження. Система молодіжної політики в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Предмет дослідження. Механізми впливу євроінтеграційних процесів на розвиток і функціонування молодіжних рад, як елементів молодіжної політики в Україні.

Методи дослідження. Під час вивчення даного питання, ми використовували як загальнонаукові так і спеціальні, що зумовлюється особливістю предмету наукової роботи. Так, у процесі визначення молодіжної політики як цілісної системи, яка є складовою політичного процесу України, на яку впливає євроінтеграція в практичній, науковій, соціально-політичній,

ідеологічній та інших сферах, було застосовано системний метод. Окрім того, цей метод використовувався під час визначення понять «молодіжна рада» та «молодь» тощо. Індукція, застосована при виявленні загальних аспектів молодіжної політики. Дедукція використана при розгляді загальної європейської інтеграції для розуміння впливу на молодіжні ради в Україні. Історично-нормативний метод був використаний для з'ясування еволюції нормативно-правової бази молодіжної політики та її впливу на формування молодіжних елементів. Структурно-функціональний метод став у нагоді під час визначення функціональних можливостей молодіжних об'єднань як одного з соціальних інститутів громадянського суспільства. Порівняльний метод дослідження було використано при аналізі молодіжної політики країн Чехії та Польщі. А у форматі Case-study було визначено вплив євроінтеграційних моделей на молодіжну політику в Україні та м. Вінниці. Наявність таких методів надає можливість особисто проаналізувати імплементацію європейської практики у сфері молодіжної політики.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження мають практичну цінність у кількох вимірах. По-перше, проведене емпіричне опитування молоді міста Вінниці дозволило оцінити рівень поінформованості, участі та довіри до молодіжних рад на місцевому рівні. По-друге, здійснений аналіз проблем функціонування молодіжних рад в Україні – таких як слабка інституційна спроможність, недостатнє нормативне регулювання та обмежена участь молоді в прийнятті рішень – дав змогу сформулювати конкретні рекомендації щодо їх подальшого розвитку. По-третє, порівняльний аналіз із практиками Польщі та Чехії дозволив виокремити ефективні інструменти, які можуть бути адаптовані в українських реаліях. Отримані висновки можуть бути використані як органами місцевого самоврядування, так і молодіжними радами, громадськими організаціями та державними структурами, що працюють у сфері молодіжної політики. Також вони мають значення для гармонізації української практики з європейськими стандартами, що особливо актуально в контексті євроінтеграції та відбудови країни.

Апробація результатів роботи. Робота пройшла апробацію шляхом

публікації у рамках VIII міжнародної науково-практичної конференції «Scientific research as a mechanism of effective human development» (м. Софія, Болгарія, 31 січня – 2 лютого 2024 р.), назва тез – «Комунікативні можливості соціальних мереж молодіжних рад на прикладі міста Вінниці» (с. 296–299) [20]; міжнародної науково-практичної конференції «Публічна політика і державне управління в умовах війни» (м. Вінниця, 12 квітня 2024 р.), назва тез – «Молодіжні ради як інструмент молодіжного голосу на прикладі м. Вінниця» (с. 247) [17]; міжнародної науково-практичної конференції «Вектори розвитку науки, освіти та технологій в умовах глобалізації» (м. Полтава, 12 березня 2025 р.), назва тез – «Розвиток молодіжної політики України під впливом євроінтеграції: на прикладі молодіжних рад» (с. 74–77) [19]; а також у рамках II міжнародної науково-практичної конференції «Публічна політика в умовах війни та міжнародних викликів» (м. Вінниця, 17 квітня 2025 р.), назва тез – «Розвиток молодіжних рад України під впливом євроінтеграційних процесів» (с. 153–157) [18].

Структура роботи. Бакалаврська робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 63 найменувань. Обсяг роботи складає 55 сторінок, при цьому основний зміст роботи займає 45 сторінок.

....

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНИХ РАД УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Молодь завжди втілювала майбутнє суспільства. Вона не просто пасивний спостерігач за процесами та змінами, що відбуваються в суспільстві, а завжди прагне активно долучитися до цих процесів.

Молодь є суспільно диференційованою соціально-демографічною спільнотою, якій притаманні специфічні фізіологічні, соціально-психологічні, теоретико-пізнавальні, культурно-освітні та інші властивості, що характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей [5].

Поняття «молодь» значною мірою базується на врахуванні пасивний спостерігач за процесами та змінами, що відбуваються в суспільстві, а завжди прагне активно долучитися до цих процесів. особливостей психологічного розвитку людини. На думку М. Головатого та Ю. Криворучко, починаючи з 14 років особи починають усвідомлювати свої соціальні зв'язки та своє місце в суспільстві. До 18 років практично завершується формування основних психофізичних властивостей людини, а до 24 років завершуються процеси росту в організмі людини і формується соціальний статус особистості, який в контексті України пов'язаний із здобуттям освіти, демобілізацією з армії, набуттям професійних знань [3, 14].

Молодь – у законодавстві України до категорії молоді відносяться громадяни віком від 14 до 35 років [7]. Молодь водночас є об'єктом молодіжної політики та суб'єктом політики, спроможним брати участь у виробленні рішень. У нашому дослідженні поняття «молодь» вживається відповідно до вікового критерію закону, але з наголосом на активну частину молоді, залучену до інститутів участі таких як молодіжні ради.

Молодіжні ради – як зазначалося, це консультативно-дорадчі органи, що формуються з представників молоді при органах влади різного рівня. Закон 2021

р. визначає молодіжну раду так: «молодіжний консультативно-дорадчий орган, що може утворюватися при місцевому органі виконавчої влади, органі місцевого самоврядування з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях» [7]. Простіше кажучи, зокрема ГО «Українська асоціація молодіжних рад» у своїх нормативних документах зазначають, що молодіжна рада – місце, де молоді громадяни можуть взаємодіяти з владою, висловлювати свою позицію та впливати на рішення, що стосуються молоді відповідно до трактування [6]. Молодіжні ради діють на засадах добровільності, відкритості, прозорості, а їхні пропозиції підлягають обов'язковому розгляду відповідним органом влади.

Молодіжна політика є однією з ключових галузей державної політики, яка має велике значення для розвитку суспільства. Молодіжна політика розглядається як стратегія, яку реалізують органи державної влади з метою надання молодим людям можливостей і досвіду, що сприятимуть підтримці успішної інтеграції їх в суспільство та дозволять їм бути активними й відповідальними членами своїх громад, а також агентами змін. Вона передбачає чотири аспекти, які стосуються всіх сфер життя молодих людей: а) перебування в гарній формі (фізичній і духовній); б) навчання (інформальне, неформальне, формальне); в) участь; г) інклюзія. Молодіжна політика може комбінувати різні засоби втручання (законодавство, конкретні програми тощо.) та інтегрувати довгострокові освітні перспективи. Офіційно українське законодавство визначає молодіжну політику як діяльність, спрямовану на формування соціально-економічних, політичних, організаційних і правових передумов для розвитку молоді та її повноцінної участі в житті суспільства [22]. У науковій літературі наголошується, що молодіжна політика – це динамічна система, яка реагує на зміни в молодіжному середовищі та загальному суспільстві, зокрема й у статті С. Комаринець та С. Машталір [12]. Стаття присвячена аналізу різних аспектів молодіжної політики, включаючи законодавчу базу, програми, інституційну структуру та фінансування. Також там визначено сильні та слабкі сторони сучасного стану сфери в Україні, а також ідентифіковано ключові виклики та можливості для подальшого розвитку. Про аспекти участі молоді в процесах

прийняття рішень та формуванні молодіжної політики детально описала О. Софій у своїй статті «Роль молоді в молодіжній політиці України» [38]. У статті обговорюються переваги активної участі молоді в молодіжній політиці, а також розглядаються перешкоди та виклики, з якими стикається молодь при спробі впливати на молодіжну політику.

В Україні стратегічними документами у цій сфері є Національна стратегія державної молодіжної політики до 2030 року (ухвалена 2021 р.), де встановлюються принципи партнерства держави і молоді, підтримки ініціатив молоді, гендерної рівності, інклюзивності та міжнародної співпраці у молодіжній сфері [24]. У Європі, це Молодіжна стратегія ЄС до 2027 р. [57]. Ці стратегічні дотичні визначення та пріоритети, основою для яких є підтримка молоді, створення нових робочих місць, зупинення міграції молодих осіб, сприяння професійному розвитку молодих людей та їх соціальна підтримка.

Отже, молодіжна політика визначається як система заходів, програм і стратегій, спрямованих на задоволення потреб, інтересів і прав молоді, а також сприяння її розвитку та інтеграції в суспільство.

Важливо також для подальшого дослідження виокремити поняття європейської інтеграції. Вважається, що це багатовимірний процес політичного, економічного, правового та культурного зближення України з Європейським Союзом. Простими словами, євроінтеграція для України означає гармонізацію законів, правил і практик з європейськими, впровадження європейських стандартів у внутрішньодержавне життя. Як зазначає Команда Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції, європейська інтеграція України – це «зближення України з ЄС як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві». Кінцевою метою цього процесу є набуття повноправного членства України в Європейському Союзі [11]. Корисним у розумінні сучасних підходів до реалізації молодіжної політики в Україні став навчальний посібник авторського колективу П. Горінова, Р. Драпушка, Н. Драпушко та О. Ільюк [4]. У виданні, розглядаються теоретичні засади, нормативно-правові основи та інституційні механізми реалізації молодіжної політики в умовах реформування державного управління, а також надається

огляд практик залучення молоді до прийняття рішень. Проводиться аналіз теоретичних засад імплементації політики та чинного законодавства, що її регулюють.

В контексті нашої теми євроінтеграційні процеси охоплюють виконання Угоди про асоціацію з ЄС (2014), участь у програмі Східного партнерства, імплементацію європейських програм для молоді (наприклад, Erasmus+ Youth, Європейський корпус солідарності) та інші форми співпраці, які впливають на внутрішню молодіжну політику. Євроінтеграція ставить питання відповідності якості молодіжної політики європейським показникам розвитку молоді. Згідно з Глобальним індексом розвитку молоді (YDI), Україна за останнє десятиріччя стикнулася з погіршенням ряду показників, що відображають становище молоді. Зокрема, у період 2010–2018 рр. Україна опинилася серед країн із найбільшим падінням значень індексу розвитку молоді, поряд із Сирією, Лівією, Єменом та Йорданією. У рейтингу YDI 2020 Україна посіла 112-е місце зі 181 (індекс 0.660) – значно нижче більшості країн ЄС [56]. Причини включають вплив військового конфлікту, економічні труднощі та міграцію молоді. Це сигналізує про необхідність активніших заходів держави щодо забезпечення можливостей для молоді – від працевлаштування і освіти до участі в управлінні. Не менш корисним при написанні роботи виявився аналіз шляху євроінтеграції, адже огляд статті D. Mamaiev «How Ukrainian youth can accelerate their country's integration to the EU» про залучення молоді до цього процесу допоміг розглянути його під іншим кутом [48]. Автор розглянув різні аспекти впливу молоді на інтеграцію України до ЄС. Він звернув увагу на активну громадську участь молоді, особливо у молодіжних організаціях та ініціативах, які сприяють змінам і реформам в Україні.

Для найбільш повного розуміння сутності, окрім категорійно-понятійного апарату, варто розглянути молодіжну політику та вплив євроінтеграції через призму теоретичних підходів, які включають у розгляд це явище.

Неоінституціоналізм фокусується на ролі інститутів – формальних і неформальних правил, норм, організацій – у визначенні політичних результатів. Сучасні концепції інституційних змін підкреслюють, що інститути не є

статичними: вони еволюціонують поступово під впливом як внутрішніх протиріч, так і зовнішнього тиску. Так, Дж. Мегоні та К. Телен (2010) описують механізми поступових інституційних змін (наприклад, нашарування нових правил поверх старих – «layering», інтерпретація та адаптація існуючих норм – «conversion» тощо) і показують, що навіть повільні, поетапні реформи можуть мати значні наслідки для поведінки акторів Б. Г. Пітерс (2019) у розвитку неоінституціоналізму наголошує, що саме дизайн інституцій та формальні процедури багато в чому визначають ефективність політики, адже вони структурують взаємодію між учасниками політичного процесу і встановлюють «правила гри» [2, 13].

Для нашого дослідження неоінституціональний підхід є корисним тим, що дозволяє розглянути розвиток молодіжних рад через призму інституційних змін. Після 2014 року в Україні були створені нові нормативні основи молодіжної політики (законодавче визначення статусу молодіжних рад, заснування Українського молодіжного фонду тощо – усе це можна трактувати як інституціональні зміни під впливом євроінтеграції. На хвилі децентралізації та імплементації європейських рекомендацій відбулося інституціоналізація молодіжних рад: Уряд затвердив типові положення (стандартизований статут) про молодіжні, а Закон 2021 року закріпив їх правовий статус та завдання. Неоінституціоналізм допомагає пояснити, як ці нові інституційні правила забезпечили стрімке зростання кількості молодіжних рад (з кількох десятків до понад 600) та наскільки стійкими можуть бути такі інститути в довгостроковій перспективі. З точки зору цього підходу, важливо аналізувати формальні норми (положення, закони) і організаційну структуру молодіжних рад, а також явище інституційного наслідування європейських моделей участі молоді.

Структурно-функціональний підхід розглядає політичну систему як цілісність, що складається з низки взаємопов'язаних структур, кожна з яких виконує певні функції для підтримання стабільності та розвитку цієї системи [16]. Класики цього підходу (Т. Парсонс, Г. Алмонд) стверджували, що для збереження рівноваги системи її елементи мають виконувати ключові функції – адаптації, цілеспрямовання, інтеграції та легітимації. В контексті

нашого дослідження структурно-функціональний аналіз дозволяє з'ясувати місце і роль молодіжних рад у політичній системі України та у здійсненні молодіжної політики. Застосовуючи цей підхід, ми ставимо питання: які функції виконують молодіжні ради як структурний елемент системи врядування і як ці функції сприяють стабільності та ефективності всієї системи. Чи справді молодіжні ради успішно інтегрують «молодіжний голос» у процес ухвалення рішень. Чи виконують вони інтегративну роль, зміцнюючи зв'язок між громадянським суспільством та державною владою.

Теорія європеїзації пояснює вплив європейської інтеграції на національні політики, інституції та процеси. В класичному визначенні К. Радаеллі, європеїзація – це процес поширення та впровадження правил, норм, політик і стилів управління ЄС у внутрішньополітичний простір країн-учасниць і навіть за їх межами [23]. Тобто, йдеться про трансформацію внутрішньої політики під впливом європейських норм і практик. Дослідники виокремлюють два виміри європеїзації: «згори донизу» (top-down), коли ЄС впливає на держави (через зобов'язання, умови, рекомендації), та «знизу догори» (bottom-up), коли держави впливають на загальноєвропейську політику [35, 15]. У випадку України актуальним є саме перший вимір – адаптація під європейські вимоги – адже з 2014 року Україна взяла курс на імплементацію положень Угоди про асоціацію з ЄС і наближення до стандартів ЄС у різних сферах [46].

Для аналізу розвитку молодіжних рад теорія європеїзації є надзвичайно корисною, оскільки їх поява та поширення значною мірою зумовлені євроінтеграційними процесами. По-перше, у рамках європейської політики щодо молоді просуваються стандарти участі молодих людей у вирішенні суспільних питань (згідно з принципами Ради Європи та ЄС). Ідея створення молодіжних консультативних органів відповідає Ревізованій Європейській хартії про участь молоді (2003), яку Україна взяла до уваги [54]. Отже, європеїзація змісту політики проявилася у впровадженні в Україні інституту молодіжних рад за європейським зразком. По-друге, європеїзація здійснювалася через механізм умовності: хоча формально ЄС не висував прямих вимог щодо молодіжних рад, загальний курс реформ у межах Угоди про асоціацію та участь у програмі

Східного партнерства стимулювали Україну створювати прозорі та інклюзивні механізми молодіжної участі [35]. Попри відсутність гарантованої перспективи членства, Україна зберігала високу мотивацію до європеїзації молодіжної політики – про що свідчить ухвалення прогресивного профільного закону і стратегій у сфері молоді у відповідності до європейських рекомендацій. Вичерпну теоретичну інформацію отримано з дослідження статті К. Anderson «Gap analysis of Ukrainian youth legislation in relation to recommendations of the EU-Ukraine association agreement and other relevant EU policies» [40]. Тут розглядається оцінка відповідності українського молодіжного законодавства рекомендаціям, що містяться в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, а також іншим політикам ЄС, що стосуються молоді. Аналізується наявність прогалин або невідповідностей між національним законодавством та нормами та стандартами, що визначені в контексті співпраці України з ЄС у сфері молодіжної політики.

Отже, теорія європеїзації дає змогу інтерпретувати розвиток молодіжних рад України як частину ширшого процесу адаптації до європейських норм врядування.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження формує основу для комплексного аналізу розвитку молодіжних рад в Україні під впливом євроінтеграційних процесів. Визначення базових понять – молодь, молодіжні ради, молодіжна політика, європейська інтеграція – забезпечує концептуальну чіткість і дозволяє осмислювати об'єкт дослідження як частину ширшого контексту трансформацій державної політики участі.

Обґрунтоване поєднання трьох теоретичних підходів – неоінституціоналізму, структурно-функціонального підходу та теорії європеїзації – відкриває можливості для міжрівневого аналізу. Неоінституціоналізм фокусує увагу на нормативних основах та інституційних змінах, які відбуваються під тиском європейських практик. Структурно-функціональний підхід дає змогу проаналізувати функції молодіжних рад як елементу політичної системи та оцінити їхню результативність у забезпеченні участі молоді. Теорія європеїзації дозволяє інтерпретувати розвиток молодіжної

політики як процес адаптації до європейських стандартів через запозичення моделей участі, правових рамок і механізмів підтримки.

У подальших розділах ці підходи будуть використані як аналітична рамка для дослідження практик функціонування молодіжних рад, їх інституційної спроможності та рівня відповідності європейським засадам молодіжної участі.

РОЗДІЛ 2.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄС НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ ТА ЧЕХІЇ

Європейські інституції встановили фундаментальні стандарти залучення молоді до прийняття рішень на місцевому, регіональному та національному рівнях. Ключовим документом стала Європейська хартія участі молоді в місцевому та регіональному житті, ухвалена Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи. Вона підкреслює, що молодь має право, можливість і простір впливати на рішення і брати участь у діях, будучи повноправними громадянами своєї громади [54]. Хартія надає органам місцевої влади настанови щодо розвитку молодіжної політики та інструменти інституційної участі молоді. Подібні принципи просуває і ЄС: в межах Європейської молодіжної стратегії 2019–2027 рр. одним з пріоритетів визначено підтримку участі молоді в демократичному житті та процесах ухвалення рішень. Зокрема, серед Європейських молодіжних цілей: «Простір і участь для всіх», що закликає забезпечити інституційні умови для участі молоді, наприклад шляхом створення молодіжних рад при владі [57]. Обидві країни – Польща і Чехія, як члени Ради Європи та ЄС, адаптували свої нормативні бази з урахуванням цих загальноєвропейських стандартів, хоча шлях та рівень формалізації цих інститутів у них відрізняються [55].

У Польщі діє розвинена нормативна база, що регламентує діяльність молодіжних рад на різних рівнях. Вперше положення про молодіжні ради були введені ще у 2001 році до Закону про самоврядування гміни, що дозволило гмінам створювати молодіжні ради як консультативні органи за ініціативою молоді. На початку цей механізм був добровільним: рада гміни мала право заснувати молодіжну раду з власної ініціативи або на запит зацікавлених молодіжних середовищ. Обов'язкового характеру такі ради не мали, і їх функції визначалися статутами, ухваленими на місцевому рівні.

Реформа 2021 року значно посилила інституційне становище молодіжних рад. З червня 2021 р. в Польщі набули чинності зміни до низки законів – про самоврядування гміни, повіту та воєводства, а також до Закону про публічну

користь і волонтеріат. Ці поправки вперше запровадили правові основи для створення молодіжних рад не лише на рівні гмін, але й повітів та воєводств, а також надали молодіжним радам чітко визначені повноваження. Відтоді кожен орган місцевого самоврядування, утворюючи молодіжну раду, затверджує її статут, що визначає правила діяльності ради, порядок виборів членів, підстави припинення повноважень, механізми відшкодування витрат та делегування представників ради на офіційні заходи. Закон 2021 р. не зробив молодіжні ради обов'язковими для всіх громад, але встановив обов'язок органів місцевої влади забезпечувати діяльність вже створених рад, зокрема фінансувати їх адміністративні потреби [33]. У цьому реформуванні чітко відчутний вплив європейської політики: законодавець прямо пов'язав зміни зі втіленням цілей Європейської молодіжної стратегії 2019–2027 щодо активної громадянської участі молоді.

На національному рівні Польща також інституціоналізувала діалог з молоддю. У 2019 р. була створена Рада діалогу з молодим поколінням – перший в історії Польщі орган громадянського діалогу між молоддю та органами влади. Рада діалогу діє при Комітеті у справах публічного блага і покликана залучати представників молодіжних середовищ до формування державної політики. Відповідно до закону, до її завдань належать: надання висновків щодо проектів нормативних актів і урядових програм стосовно молоді, висловлення позиції щодо реалізації законодавства у молодіжній сфері, ініціювання та підтримка дій для підвищення рівня участі молоді у громадському житті [53]. Таким чином, Польща створила багаторівневу систему молодіжних рад – від локального (гміна) до національного рівня, що забезпечує інституційну підтримку молодіжної участі згідно з європейськими стандартами.

Чехія на відміну від Польщі немає єдиного спеціалізованого закону про молодь чи молодіжні ради. Молодіжна політика регулюється комплексом нормативних актів та стратегій, а питання участі молоді вирішуються в рамках загальних законів про муніципалітети, регіони та громадські об'єднання. В Чехії традиційно робився акцент на недержавних механізмах залучення молоді та самоврядних ініціативах.

Лише останнім часом у Чехії спостерігається тенденція до більш системного підходу. Був відновлений департамент молоді в структурі Міністерства освіти, молоді та спорту (2023 р.), а при Міністерстві створено Раду у справах молоді, неформальної та позашкільної освіти – консультативний орган міністра, утворений у 2022 році. Ця Рада покликана сприяти формуванню молодіжної політики та координувати взаємодію з молодіжними організаціями. Крім того, розроблено нову Стратегію державної молодіжної політики Чехії на 2025–2030 рр., де участь молоді визначена одним із головних пріоритетів [59].

На локальному та регіональному рівні правові умови Чехії дозволяють створювати молодіжні консультативні структури, хоча пряма норма закону відсутня. Закон про муніципалітети №128/2000 Sb. не згадує молодіжні ради прямо, але не забороняє органам місцевого самоврядування залучати молодь до консультацій. Молодіжні консультативні ради діють нині у більшості регіонів Чехії – на рівні країв існує принаймні 9 регіональних рад дітей та молоді, що об'єднують молодіжні організації і взаємодіють з місцевою владою. Багато з них інституалізовані як громадські об'єднання, але визнаються владою як платформа для консультацій [58].

Таким чином, юридично Чехія опирається переважно на стратегії та співпрацю з громадянським суспільством, а не на детальні законодавчі норми щодо молодіжних рад. Національна рада молоді дещо іншого типу, ніж у Польщі: фактично нею виступає Чеська рада дітей та молоді (ČRDM) – незалежне громадське об'єднання, створене 1998 р., що об'єднує 100 молодіжних організацій і слугує головним репрезентативним партнером держави у справах молоді [42]. Отже, нормативно Чехія спирається на гнучкі механізми участі молоді (стратегії, консультативні ради при міністерстві, підтримку НУО), що також корелює з європейськими принципами, хоча і без спеціального закону про молодіжні ради.

У Польщі мережа молодіжних рад швидко розрослася, особливо після надання їм законодавчої підтримки. Станом на кінець 2017 р. в країні діяло близько 408 молодіжних рад гмін – це приблизно 16 % всіх муніципалітетів Польщі. Поширеність рад значно вища в міських громадах (приблизно третина

міських гмін мають молодіжні ради) і набагато нижча у сільських (лише близько 8 %). Після реформ 2021 р. урядові оцінки вказували на зростання числа рад: за даними Уповноваженого уряду з питань молодіжної політики, станом на 2022 р. існувало вже 533 молодіжні ради при гмінах, а також молодіжні органи були створені у 71 повіті. Водночас дослідження громадської організації показало, що реально активних рад дещо менше – близько 361 у 2020 р., а в 2021 р. їхня кількість скоротилася до 242. Причини спаду – пандемія COVID-19, що ускладнила роботу рад, а також певна відсутність координації з центру щодо підтримки цих органів. Усвідомлюючи такі виклики, польський парламент ще з 2016 р. мав спеціальну депутатську групу на підтримку молодіжних рад, а реформа 2021 р. зобов'язала місцеву владу забезпечувати адміністративні потреби рад коштом бюджету [61].

На практиці молодіжні ради у Польщі діють як консультативно-дорадчі та ініціативні органи при місцевих радах. Закон визначає їхні функції достатньо широко. Молодіжна рада представляє інтереси молоді перед органами самоврядування, залучає молодих людей до місцевого самоврядування та сприяє інтеграції молодіжних спільнот. Згідно із законодавством, до основних завдань молодіжної ради входять: надання висновків щодо проектів рішень ради, що стосуються молоді; участь у підготовці стратегічних документів громади з питань молоді; моніторинг виконання цих стратегій; реалізація заходів для молоді за погодженням з радою гміни; співучасть у формуванні та реалізації державної молодіжної політики. Таким чином, молодіжні ради отримали офіційні механізми впливу: вони можуть вносити пропозиції, обговорювати проекти рішень, контролювати, як влада виконує молодіжні програми. Хоча ради молоді не мають статусу юридичної особи і, відповідно, власного бюджету, органи місцевого самоврядування фінансують їхню діяльність. Багато рад реалізують свої проекти через гранти чи в співпраці з неурядовими організаціями.

Варто підкреслити, що польські молодіжні ради діють не ізольовано, а інтегровані у загальнонаціональну систему молодіжної участі. Існує Польська рада організацій молодіжних (PROM) – коаліція молодіжних НУО, яка фактично

виконує роль національної молодіжної ради Польщі, а також Рада Діалогу [52, 53]. У 2022–2023 рр., що були оголошені Європейським роком молоді, ця рада провела низку консультацій з молоддю по всій країні, сприяючи включенню думки молодого покоління до урядових рішень. Таким чином, Польща демонструє багаторівневу практику: локальні ради працюють безпосередньо з муніципалітетами, регіональні молодіжні ради діють при воєводствах, а національні структури забезпечують зв'язок молоді з центральною владою та європейськими програмами.

У Чехії робота молодіжних рад менш уніфікована, зате гнучка і різноманітна за формами. На місцевому рівні найпоширенішою формою є молодіжні парламенти або дитячі ради при муніципалітетах. Вони зазвичай складаються з учнів старших класів шкіл даного міста, які обираються або делегуються від шкільних самоврядувань. Такі органи, наприклад, діють в містах Брно, Острава, Пльзень та інших [58].

На рівні країв (регіонів) у Чехії функціонують крайові молодіжні ради – вони часто оформлені як об'єднання дитячих і молодіжних організацій у регіоні. Наприклад, згадана Рада дітей та молоді Праги, Рада молоді Південночеського краю (RADAMBUK), Рада молоді краю Височина та інші – загалом дев'ять таких регіональних рад. Ці ради виконують такі ролі: координація та підтримка молодіжних організацій регіону, обмін досвідом, представництво інтересів молоді перед крайовою адміністрацією. Так, Оломоуцьке молодіжне заступництво (ZMOK) має офіційного патрона, зокрема раду Оломоуцького краю, а куратором призначено одного з членів крайової ради. Засідання молодіжного парламенту відбуваються регулярно і є відкритими, а молоді делегати обговорюють свої пропозиції з посадовцями [30, 51, 58].

На національному рівні практична взаємодія молоді і влади в Чехії відбувається передусім через ČRDM (Чеську раду дітей та молоді) та тематичні робочі групи. ČRDM проводить регулярні зустрічі з представниками Міністерства освіти і молоді, подає від імені молодіжних організацій свої пропозиції. Держава залучає ČRDM до розробки стратегічних документів – наприклад, члени цієї ради входили до робочої групи зі створення нової

молодіжної стратегії [42]. Також у Чехії з 2014 р. працює Національна робоча група з Структурованого діалогу (Youth Dialogue), яка координує консультації з молоддю в рамках пріоритетних тем ЄС. Ця група об'єднує представників державних органів (Міністерство, крайові адміністрації) та молодіжних організацій (зокрема ČRDM), і проводить опитування, конференції для молоді, за результатами яких формуються рекомендації на національний та європейський рівень [14]. Наприклад, у циклах Молодіжного діалогу, присвячених Європейським молодіжним цілям, чеська молодь висловлювала свої бачення щодо покращення участі – ці пропозиції були враховані і на рівні ЄС, і в національних програмах.

Особливістю Чехії є тісний зв'язок молодіжних рад з неурядовим сектором. Більшість локальних і регіональних рад виникли як ініціативи активістів чи молодіжних лідерів, часто підтримані громадськими організаціями. Держава фінансово підтримує молодіжні проекти через грантові схеми Міністерства освіти та крайових адміністрацій. Є і державний Фонд дітей та молоді, з якого надаються дотації НУО. Таким чином, хоча в Чехії молодіжні ради не регулюються детально законом, де-факто існує розгалужена система молодіжного представництва: від учнівських самоврядувань і локальних парламентів – до національної ради молоді. Вона менше формалізована, ніж польська, але все більше вписується в європейські рамки завдяки активному використанню інструментів на кшталт Молодіжного діалогу ЄС та завдяки новим урядовим ініціативам (як-от консультаційна Рада при Міністерстві, створена 2022 р.) [60].

Інституційна підтримка і політичне визнання. Польща і Чехія в останні роки зробили помітні кроки для інституційного зміцнення молодіжної участі. У Польщі запроваджено посаду Урядового уповноваженого з питань молоді (у 2020–2021 рр. цю роль виконував Пйотр Мазурек), що координує молодіжну політику на центральному рівні. Завдяки цьому з'явилася цілісна державна стратегія у справах молоді, запущено програму «Молодь+», створено Фонд молодіжний для фінансування молодіжних проектів [62]. Цей фонд, під управлінням Національного інституту свободи, підтримує серед пріоритетів і

розвиток молодіжних рад – зокрема, виділяються гранти на їх створення та діяльність. Також молодіжні ради отримали гарантії мінімальної підтримки від місцевої влади (оплата канцелярії, приміщень тощо) за законом. У Чехії аналогічно відновлено Відділ молоді при профільному міністерстві, що свідчить про більшу увагу уряду. Консультативна Рада у справах молоді (2022) при Міністерстві – це новий для Чехії механізм системного діалогу, який включає представників ключових міністерств, крайових самоврядувань і молодіжних організацій для моніторингу і координування молодіжної політики. Тобто обидві країни інституційно закріпили участь молоді: Польща – через законодавчі норми і окремі органи, Чехія – через стратегічні органи та визнання ролі молодіжних об'єднань [50, 58, 61].

І Польща, і Чехія повною мірою користуються підтримкою Європейського Союзу у сфері молодіжної політики. Насамперед, це програми Erasmus+ (Youth) та Європейський корпус солідарності (ESC), які фінансують молодіжні обміни, волонтерські проекти, тренінги та розвиток молодіжних організацій [44]. У Польщі за роки членства в ЄС тисячі молодих людей взяли участь в обмінах Erasmus: з 2004 по 2024 рр. понад 266 тисяч польських студентів і учнів скористалися цією програмою. Організації молодіжного сектору становлять найбільшу частку серед учасників проєктів мобільності Erasmus+ у Польщі. Завдяки цьому польські молодіжні ради й організації отримали досвід міжнародної співпраці, багато локальних рад реалізували спільні проекти з партнерами з інших країн ЄС (наприклад, молодіжні обміни на тему місцевої демократії, тренінги з лідерства). Європейський корпус солідарності також популярний – польська молодь бере активну участь у волонтерських проєктах як в Польщі (соціальні проєкти для громад), так і за кордоном, а також приймає до себе волонтерів з інших країн [43].

У Чехії масштаби дещо менші через менший розмір країни, але пропорційно молодь теж активно залучена. Чехія регулярно надсилає й приймає волонтерів ESC, численні молодіжні обміни Erasmus+ об'єднують чеську молодь із їхніми однолітками по всій Європі [45]. Важливо, що і держава, і національна рада молоді (ČRDM) сприяють участі в цих програмах: діє Чеське національне

агентство Дім закордонної співпраці, яке адмініструє Erasmus+ та ESC, проводяться інформаційні кампанії для залучення менш активної молоді, у тому числі з сільських районів. Уряд Чехії останнім часом також фокусується на Європейських молодіжних цілях: у національній стратегії 2025–2030 рр. багато положень узгоджуються з цими цілями (наприклад, створення більше можливостей для включення молоді з різних соціальних груп відповідає Молодіжній цілі #3 «Інклюзивні суспільства»). Обидві країни беруть участь у діяльності Європейського молодіжного форуму – Польська рада PROM і Чеська ČRDM є членами цього форуму, що дозволяє їм впливати на європейську молодіжну політику і переймати кращі практики [50].

Нижче подано порівняльну таблицю ключових показників функціонування молодіжних рад у Польщі та Чехії:

Таблиця 1.1. – Ключові показники функціонування складових молодіжної політики

Показник	Польща	Чехія
Участь молоді у прийнятті рішень	Формалізована на всіх рівнях: молодіжні ради гмін, повітів, воєводств офіційно консультують владу; є національна Рада діалогу при уряді. Молодь представлена в консультативних органах, може опрацьовувати проекти рішень, давати рекомендації.	Здійснюється переважно через добровільні механізми: локальні та крайові молодіжні парламенти, консультації через ČRDM. Молодь менше інтегрована у формальні структури, але має можливість висловлювати думку через громадські слухання, проекти участі (напр. партисипативний бюджет) та дорадчі ради при потребі.
Доступ до програм ЄС	Широкий доступ: Польща – один з лідерів за участю в Erasmus+ Youth, велика кількість проектів обмінів та тренінгів; активна участь у Європейському корпусі солідарності. Багато молодіжних рад реалізують проекти за підтримки ЄС, використовують Youth Dialog для впливу на політику.	Широкий, але менш масштабний: чеська молодь також активно залучена в Erasmus+ та ESC, особливо через молодіжні організації. Держава і ČRDM підтримують інформаційно участь у програмах. Участь у Європейському молодіжному діалозі дозволяє врахувати думку чеської молоді в рішеннях ЄС.

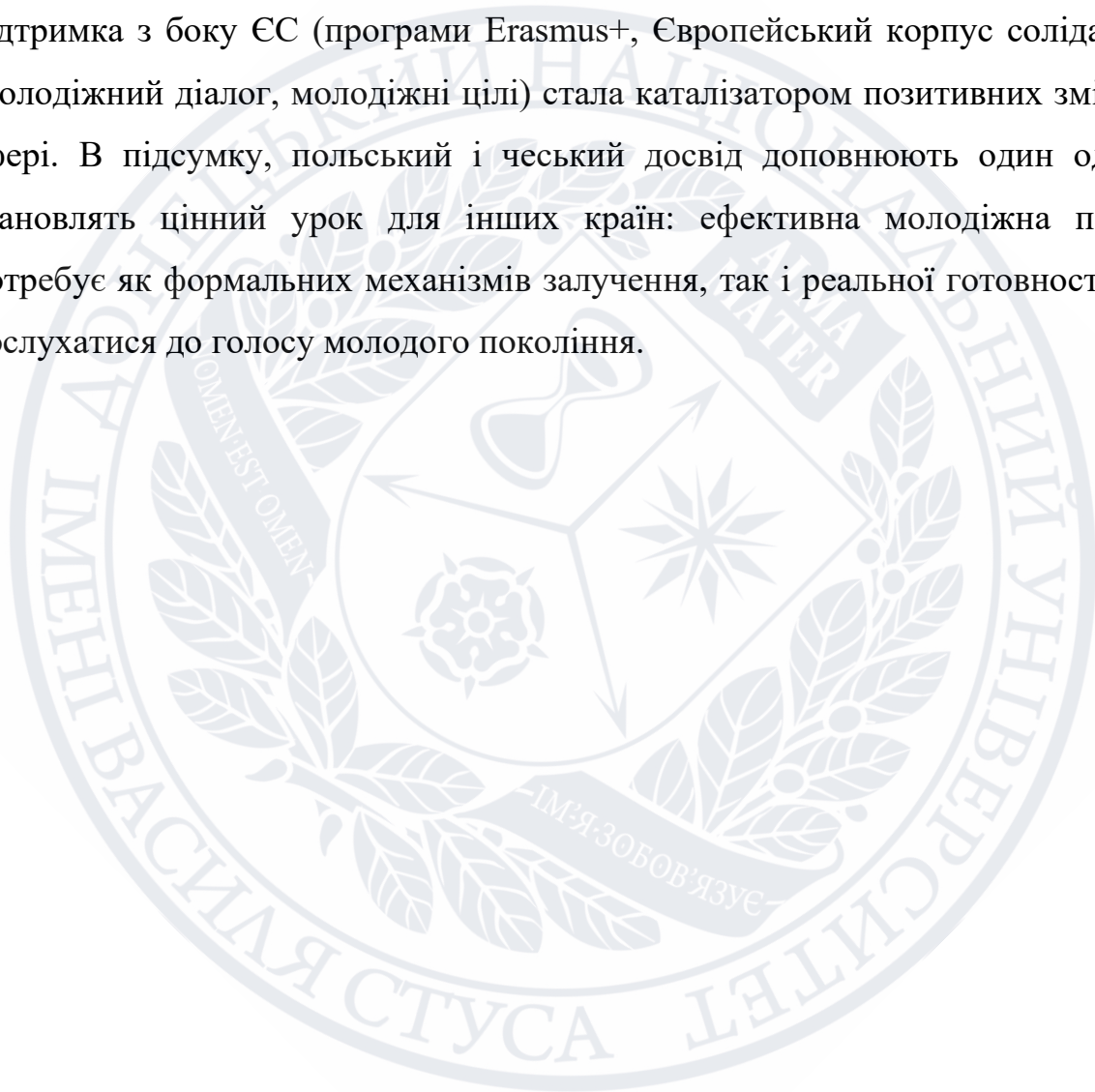
Продовження таблиці 1.1.

Фінансування	Державна підтримка значна: місцева влада зобов'язана фінансувати базову діяльність молодіжних рад; існують цільові фонди (Фонд молодіжний) та гранти на проекти. Молодіжні ради можуть отримувати кошти через програми ЄС або національні конкурси.	Комбіноване фінансування: прямих бюджетних асигнувань на молодіжні ради немає, але молодіжні проекти фінансуються через гранти Міністерства освіти, крайових адміністрацій чи муніципалітетів. ČRDM як національна рада отримує держпідтримку на свою діяльність, а локальні ініціативи – через грантові схеми та програми ЄС.
Кількість молодіжних рад	~533 молодіжні ради гмін (дані 2022 р.) створені офіційно, але активних дещо менше (близько 250–360); діють молодіжні ради у 71 повіті; 16 воєводських молодіжних сеймів утворено після 2021 р. Національна рада (PROM) – як федерація НУО.	Чіткої статистики немає, оскільки ради не формалізовані законом. Орієнтовно діють десятки локальних молодіжних парламентів (у багатьох великих містах) та 9 регіональних рад (членів ČRDM). Національна молодіжна рада – 1 (ČRDM).
Рівень інституційної підтримки	Високий: детальне правове регулювання статусу рад; національні структури для діалогу (урядовий уповноважений, Рада діалогу); молодіжні ради інтегровані в систему врядування, визнаються офіційними консультативними органами.	Середній: опора на інституції громадянського суспільства; державна підтримка через стратегії та консультативні ради без спеціального закону. Молодіжні ради визнаються де-факто, але не мають єдиного правового статусу. Останніми роками відбувається посилення (створення ради при Міністерстві, включення молоді в стратегічні робочі групи).
Рівень залученості молоді в політику	Зростаючий: формується покоління молодих лідерів з досвідом роботи в молодіжних радах; молодь представлена у місцевих радах (нааявні депутати молодше 25 років), виборча активність молоді поступово підвищується. За даними досліджень, участь молоді у виборах ще трохи нижча за середню (явка ~47–52 % проти 58–64 % загальної), але тренд позитивний.	Помірний: молодь традиційно менш активна політично, проте останні події свідчать про підвищення зацікавленості. В молодіжних крилах партій беруть участь відносно небагато осіб, але у 2023 р. відзначено зростання явки молодих виборців на ключових виборах. Більшість молоді воліє впливати через неполітичні форми участі (волонтерство, рухи) – політична залученість поступово стимулюється через освіту і успішні локальні ініціативи.

Джерело: Youth Wiki – Національний портал молодіжної політики Європейського Союзу.

Молодіжні ради в Польщі та Чехії є важливими інструментами реалізації європейських стандартів молодіжної участі, проте їх моделі відображають національний контекст. Польща вибудувала структуровану систему, інтегровану в публічну владу, що відповідає рекомендаціям Ради Європи про необхідність

інституційних умов для участі молоді. Чехія ж іде шляхом партнерства держави з активною молоддю через гнучкі форми, втілюючи дух Європейської хартії через підтримку «знизу вверх» – створення можливостей і просторів, де молоді люди самі набувають досвіду демократії. Обидві країни демонструють, що імплементація європейських стандартів – це *довготривалий процес*: він включає зміни в законодавстві, інституційну підтримку, фінансове забезпечення і, головне, зміну політичної культури на більш відкриту до молоді. Значна підтримка з боку ЄС (програми Erasmus+, Європейський корпус солідарності, Молодіжний діалог, молодіжні цілі) стала каталізатором позитивних змін у цій сфері. В підсумку, польський і чеський досвід доповнюють один одного і становлять цінний урок для інших країн: ефективна молодіжна політика потребує як формальних механізмів залучення, так і реальної готовності влади дослухатися до голосу молодого покоління.

РОЗДІЛ 3.

АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ДО РОБОТИ МОЛОДІЖНИХ РАД УКРАЇНИ

Після Євромайдану 2013–2014 років та початку курсу на євроінтеграцію українська молодіжна політика зазнала суттєвих змін. Зросла увага до механізмів участі молоді у врядуванні, одним із яких стали молодіжні ради – консультативно-дорадчі органи при органах влади. Хоча перші молодіжні ради з'являлися і раніше, саме після 2014 року спостерігається їх стрімке поширення по країні. Цьому сприяли процеси децентралізації та підтримка з боку європейських партнерів. Зокрема, у новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) молодь активно залучалася до прийняття рішень на місцевому рівні шляхом утворення молодіжних рад при сільських, селищних та міських радах. Такі ради стали «голосом» молоді громад і каналом комунікації з владою

Євроінтеграційний курс України підсилив цей тренд, адже європейські стандарти передбачають широке залучення молодих людей до суспільно-політичного життя. Зокрема, Україна взяла до уваги Ревізовану Європейську хартію про участь молоді в місцевому і регіональному житті та інші рекомендації Ради Європи щодо молодіжної участі [9]. В країні стартували програми обмінів і навчань (Erasmus+, «Молодь за демократію» тощо), що поширювали найкращі європейські практики роботи з молоддю [63]. В результаті, в період 2014–2020 років кількість молодіжних рад зростала. Уже у 2020 році виникла потреба в національній координації цього руху – була заснована Громадська організація Українська асоціація молодіжних рад (УАМР). За три роки діяльності (2021–2024) УАМР об'єднала 80 молодіжних рад з усіх 24 областей України [22].

Важливим кроком у наближенні до європейських стандартів стало оновлення державної молодіжної політики. У 2015 році уряд затвердив нову Державну цільову соціальну програму «Молодь України», де серед пріоритетів визначено участь молоді у прийнятті рішень. [34]. У 2019–2020 рр. тривала розробка більш сучасної рамкової політики, кульмінацією чого стало ухвалення спеціального закону. Європейський Союз безпосередньо підтримував зміни

через положення Угоди про асоціацію 2014 року та галузеву співпрацю. Згідно з Угодою, Україна і ЄС посилили політичний діалог і співпрацю у сфері молодіжної політики та спорту. Україна долучилася до європейських молодіжних програм: стала повноправним членом програми Erasmus+ Youth, учасником ініціатив Європейського корпусу солідарності, Східного партнерства у молодіжній сфері тощо [63, 51].

На рівні принципів нова українська молодіжна політика перейняла засади ЄС: орієнтацію на потреби молоді, інклюзію, гендерну рівність, розвиток навичок та громадянську активність. Ще одним впровадженням стандартом стало створення інфраструктури підтримки молоді за європейським зразком: розвиток мережі молодіжних центрів (національного, обласних та місцевих) та запровадження інституту молодіжних працівників (сертифікованих фахівців, які працюють із молоддю) [4]. 27 квітня 2021 року Верховна Рада ухвалила базовий Закон України «Про основні засади молодіжної політики» №1414-IX, який став знаковим для сфери молоді. Цей закон комплексно визначив мету, завдання, принципи та пріоритети молодіжної політики, а також закріпив гарантії і механізми участі молоді у її формуванні та реалізації. До таких механізмів закон відносить молодіжні консультативно-дорадчі органи при владі як один із ключових інструментів. Закон також передбачив утворення молодіжних рад і на центральному рівні [7]. Інша новація – запровадження Українського молодіжного фонду – бюджетної установи під егідою Міністерство молоді та спорту України для фінансування проектів молоді [39].

У напрямку роботи молодіжних рад Міністерство молоді та спорту України спільно з урядом зробили важливий крок – розробили Типове положення про молодіжну раду. На основі цього типового документа місцеві ради почали ухвалювати свої положення, які регламентують створення і діяльність молодіжних рад при громадах. В результаті процес утворення рад по країні набув уніфікованості і пришвидшився у 2021–2022 роках.

Після ухвалення закону відбувся справжній «бум» створення молодіжних рад по всій Україні. Якщо на кінець 2021 року функціонувало близько 355 рад, то вже станом на грудень 2023 року їх було 410, з них 19 – регіонального

(обласного) рівня і 391 – місцевого рівня. Більш того, процес продовжив прискорення: станом на кінець 2024 року кількість молодіжних рад зросла до 613 (577 місцевих, 3 районних і 23 регіональних, а також 10 національного рівня). Таким чином, навіть в умовах війни мережа молодіжних рад не лише збереглася, а й суттєво розширилася, що демонструє високий запит на молодіжну участь. За даними аналізу 2024 року, найбільше рад утворено у Кіровоградській області (станом на 2023 р. – 37 рад), Львівській (30) та Дніпропетровській (27). А вже у 2025 році, в Кіровоградській (43), Дніпропетровській (42) та Полтавській (39) областях. Загалом переважна більшість рад місцевого рівня (сільські, селищні та міські) [21].

Багато нових рад отримали методичну підтримку від Міністерства молоді та спорту, а також від громадських організацій – передусім ГО «Молодіжна Платформа», яка реалізувала проєкт PlatForum для навчання молодіжних рад та збору даних про їх діяльність (результати узагальнено в аналітичному документі «Молодіжні ради України 2025: виклики та рішення») [1]. Згідно з цими даними, реальна картина функціонування рад показує як великий потенціал, так і наявність проблем, про що докладніше далі. Таким чином, 2021–2024 роки стали періодом інституційного закріплення і масового розповсюдження молодіжних рад в Україні. За європейським зразком створено розгалужену трирівневу систему: місцевий рівень (громади), регіональний (області) і національний (центральні органи). Отже, в сучасній Україні функціонують кілька типів молодіжних рад, залежно від рівня влади, при якій вони утворені, та специфіки діяльності. Розглянемо особливості саме розвитку молодіжних рад при центральних органах виконавчої влади (ЦОВВ), як нового типу молодіжних рад. В Україні першими прикладами стали молодіжні ради при Міністерстві молоді та спорту, при Міністерстві освіти і науки (створена ще 2016 як студентська рада, згодом продовжує проходити трансформацію). У 2022–2023 рр. процес поживався: молодіжні ради з'явилися при Міністерстві закордонних справ України (МЗС), Міністерстві економіки, Міністерстві охорони здоров'я (МОЗ), Міністерстві культури та інформаційної політики та інших центральних органах

виконавчої влади. Станом на кінець 2024 р. національного рівня консультативних рад налічується 10 [21, 22].

Молодіжні ради при міністерствах надають можливість молодим фахівцям і активістам впливати на державну політику у конкретних сферах. Приміром, Молодіжна рада при Міністерстві економіки, сформована в серпні 2024 р., ставить за мету долучити молодь до розробки економічних рішень. Молодіжна рада при Міністерстві економіки вже окреслила пріоритети – напрацювання пропозицій щодо пільгового молодіжного кредитування, грантових програм підтримки молодіжного підприємництва, популяризація наявних можливостей для молоді. Молодіжна рада при МОЗ зосереджується на проектах з популяризації здорового способу життя серед молоді, психологічної підтримки молодих людей у воєнний час; при МЗС – на культурній дипломатії та просуванні української молодіжної тематики на міжнародній арені. Отже, сьогодні в Україні кожна ланка має свою роль: місцеві ради працюють безпосередньо з проблемами громади, обласні узагальнюють регіональний досвід, національні формують рамкову політику і забезпечують інтеграцію голосу молоді у державне управління. Така система відповідає європейському принципу багаторівневого врядування, де молодь представлена на кожному рівні прийняття рішень.

Незважаючи на значні досягнення в розвитку молодіжних рад в Україні, процес їх інституційної інтеграції супроводжується низкою системних викликів. Аналіз функціонування молодіжних рад у 2021–2024 роках (зокрема, за даними Міністерства молоді та спорту України, ГО «Молодіжна платформа» та ГО «Українська асоціація молодіжних рад») дозволяє виокремити ключові бар'єри, які уповільнюють подальшу інституціалізацію цього інструменту молодіжної участі [1, 6, 21].

Однією з основних проблем є нерівномірність підтримки та ресурсного забезпечення. В умовах децентралізації спостерігається суттєва варіативність підходів до фінансування молодіжних рад на місцевому рівні. В одних громадах вони отримують фінансову, матеріальну та консультаційну підтримку, в інших – залишаються номінальними структурами без реальних повноважень. Ускладнює

ситуацію також скорочення національного фінансування в умовах воєнного стану, що обмежує можливості реалізації молодіжних ініціатив. Відсутність сталої інституційної підтримки формує потребу в розробці механізмів системного зміцнення рад через гарантування доступу до ресурсів та організаційної допомоги.

Другим викликом є дефіцит компетентностей у членів молодіжних рад. Недостатнє розуміння механізмів місцевого самоврядування, проєктного менеджменту, адвокаційної діяльності часто зумовлює низьку результативність їхньої роботи. Попри наявність окремих освітніх ініціатив (зокрема, програми з європейських стандартів молодіжної політики), потреба в системній і регулярній підготовці кадрів залишається актуальною. Рекомендації Міністерства молоді та спорту передбачають організацію цільових тренінгів на регіональному та місцевому рівнях з акцентом на розвиток управлінських та комунікаційних компетентностей.

Наступною проблемою виступає обмежений вплив молодіжних рад на ухвалення рішень. Формальне ставлення до дорадчих органів з боку органів влади, відсутність дієвих механізмів врахування їхніх ініціатив, епізодичність засідань та відсутність чіткого порядку денного знижують ефективність їх функціонування. Окремі приклади втручання місцевих посадовців у діяльність рад свідчать про потребу зміни управлінської культури та інституційного зміцнення статусу рад. Водночас, самі молодіжні ради повинні активніше реалізовувати надані їм повноваження – ініціювати рішення, проводити громадські обговорення, брати участь у формуванні локальних політик.

Окрему проблему становить нестабільність кадрового складу та низька мотивація. Ротаційний характер членства у радах призводить до втрати інституційної пам'яті та перервності проєктів. Молоді активісти нерідко залишають громаду після закінчення навчання, що потребує ефективної системи передачі досвіду. Додатково, відсутність матеріальної винагороди й водночас навантаження з навчанням або роботою сприяють вигоранню та втраті мотивації. Практики наставництва, стажування в органах влади та публічне визнання здобутків можуть частково компенсувати ці виклики [6].

У 2022–2023 роках значного впливу на діяльність рад завдали воєнні виклики. Частина членів рад була мобілізована або змушена змінити місце проживання, традиційні формати роботи були зруйновані. Водночас, молодіжні ради продемонстрували високий рівень адаптивності, переорієнтувавшись на волонтерську діяльність, гуманітарну допомогу, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб. Таким чином, кризові умови лише підсилили роль рад як гнучких і стійких інструментів громадянської участі [1].

Загалом, попри зазначені труднощі, тенденції розвитку молодіжних рад оцінюються позитивно. У 2023 році на рівні центральних органів влади було відзначено зростання зацікавлення у розвитку молодіжної участі на місцевому рівні. Досвід діяльності молодіжних рад під час війни вкотре довів важливість їхньої ролі у забезпеченні сталого розвитку громад та залученні молоді до прийняття рішень.

У подальшій перспективі інституційна інтеграція молодіжних рад вимагає:

- розширення нормативної бази;
- організації постійного моніторингу їхньої діяльності з боку державних органів, що дозволить оперативно реагувати на виявлені проблеми та забезпечити точкову підтримку.

Протягом 2014–2024 років молодіжні ради України пройшли еволюційний шлях – від поодиноких локальних ініціатив до формування національної мережі дорадчих органів з чітко визначеним статусом. Імплементация європейських стандартів, зокрема після ухвалення Закону України «Про основні засади молодіжної політики» у 2021 році, сприяла як кількісному зростанню рад, так і якісному посиленню їхньої ролі.

Навіть в умовах системних криз – пандемії COVID-19, збройної агресії РФ, викликів децентралізації – молодіжні ради продемонстрували здатність адаптуватися, мобілізувати ресурси та виступити агентами соціальної згуртованості.

Водночас, подальший розвиток політики молодіжної участі потребує реалізації таких кроків:

1. Інституційне посилення. Доцільно закріпити на законодавчому рівні базові стандарти підтримки рад на місцях – зокрема, мінімальні гарантії фінансування або забезпечення ресурсами.

2. Розширення механізмів впливу. Слід передбачити у регламентах місцевих рад обов'язковий розгляд ініціатив молодіжних рад, включення їхніх представників до робочих груп міністерств, створення кейсів «успішних практик» з публічним визнанням досягнень.

3. Комунікаційна інфраструктура. Запровадження національної платформи молодіжних рад, що включатиме базу даних, карту проєктів, форум і методичні матеріали, дозволить інтенсифікувати обмін досвідом. Додатково – щорічне проведення Всеукраїнського саміту молодіжних рад.

4. Європейська інтеграція. Важливо активізувати співпрацю з європейськими молодіжними мережами, залучати українські ради до європейських програм, що сприятиме їх професіоналізації та глибшій інтеграції у спільний молодіжний простір ЄС.

Узагальнюючи, варто відзначити, що молодіжні ради вже стали інструментом не лише громадянської участі, а й демократичного становлення держави. Їх подальше посилення є стратегічною інвестицією в соціальну сталість, політичну відповідальність молодого покоління та європейське майбутнє України.

РОЗДІЛ 4.

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНИХ РАД ОБЛАСНОГО ТА МІСЬКОГО РІВНЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У місті Вінниця діють різні консультативно-дорадчі органи молодіжного спрямування, зокрема молодіжна рада місцевого рівня – Вінницька молодіжна рада. Вінницька молодіжна рада створена при Вінницькій міській раді з метою більш повного врахування позицій молоді у реалізації державної політики у сфері молодіжної роботи. Вона діє як консультативно-дорадчий орган, що здатен впливати та контролювати рішення місцевої влади, висловлюючи думку молодого покоління міста. Організаційно Вінницька молодіжна рада підпорядковується Відділу молодіжної політики міської ради, який забезпечує координацію її діяльності. До складу ради зазвичай входять представники молодіжних організацій, студентського самоврядування та активна молодь громади, що представляє громадські організації [27].

Основні завдання Вінницької молодіжної ради визначені її положенням та практикою роботи. Серед них: ініціювання розгляду питань і прийняття рішень щодо реалізації молодіжної політики у місті; участь у розробці цільових програм для молоді; моніторинг виконання молодіжних проєктів; представлення інтересів молоді перед органами місцевого самоврядування; сприяння реалізації прав і свобод молодих людей шляхом співпраці з виконавчими органами міської ради [27]. Рада активно залучає молодих активістів до участі у політичному, економічному, культурному та духовному житті громади, тим самим сприяючи становленню активного й відповідального молодого покоління [17].

Структура молодіжної ради включає комітети за різними напрямками (культура, спорт, волонтерство, просвіта, тощо.), які відповідають за підготовку ініціатив у відповідних сферах. Засідання Вінницької молодіжної ради проводяться регулярно у форматі сесій або зборів, де обговорюються пропозиції та плануються заходи. Рішення ради мають рекомендаційний характер для міської влади, проте часто враховуються при формуванні місцевої молодіжної

політики. Важливо, що всі учасники працюють на волонтерських засадах. Молодіжна рада відіграє роль посередника між молоддю та органами місцевого самоврядування, забезпечуючи двосторонній зв'язок: з одного боку, доводить до влади потреби й ідеї молоді, а з іншого інформує молодь про можливості участі

Діяльність Вінницької молодіжної ради є доволі різноплановою – від освітніх тренінгів до волонтерських акцій. Особливо показовими є ініціативи, реалізовані в 2022–2024 роках, у період суттєвих викликів, пов'язаних з війною та її наслідками [17].

Початок повномасштабного вторгнення Росії у лютому 2022 року суттєво вплинув на фокус роботи молодіжної ради. З перших місяців війни члени Вінницької молодіжної ради активно долучилися до руху допомоги армії та вимушеним переселенцям. Половина активностей ради переформатувалася у волонтерство та одним із пріоритетів стало сприяння інтеграції молоді-переселенців у життя громади.

Поряд з волонтерськими проєктами, у 2022 році молодіжна рада продовжувала реалізовувати і просвітницькі заходи, пристосовані до умов воєнного стану. Проводилися мотиваційні зустрічі з успішною молоддю, онлайн-дискусії на тему подолання стресу і психологічної стійкості, заходи з національно-патріотичного виховання. Також рада долучалася до міських кампаній та ініціатив, зокрема екологічних акцій чи благодійних проєктів для підтримки зборів на Збройні сили України.

У 2023–2024 році, з поступовою адаптацією до нових умов, молодіжна рада відновила широкий спектр молодіжних заходів. Загалом протягом 2023 року радою було проведено близько 30 заходів різного формату та протягом 2024 близько 70 ініціатив. Серед них: спортивні турніри, майстер-класи з театральної майстерності, зустрічі з професіоналами різних галузей (психологи, юристи, IT-фахівці). Окрему увагу приділяли інтерактивним освітнім подіям, з метою розвитку критичного та аналітичного мислення в напрямках політичної свідомості молоді.

У 2024 році фокус уваги перейшов у активну роботу для об'єднання усіх студентів міста та органів студентських самоврядувань у активній роботі.,

зокрема були проведенні ярмарків вакансій та стажувань для молоді.

Важливо відзначити, що всі свої активності Вінницька молодіжна рада активно висвітлює в соціальних мережах – на офіційних сторінках у Instagram та Facebook [20]. Через регулярні публікації, фотозвіти та анонси заходів рада інформує широку аудиторію молоді про свої ініціативи і залучає нових учасників [47].

Вінницька молодіжна рада стала одним з центрів консолідації локального молодіжного активізму, зокрема одним із найбільших проєктів став «Все молодь», який включив заходи, форуми та ярмарки разом з інформаційною кампанією про молодіжний активізм і політичну обізнанність.

Молодіжна рада не має власного бюджету, тож залежить від ресурсної підтримки міста або спонсорів. Іноді ініціативи ради наштовхуються на бюрократичні перепони або потребують більше часу на реалізацію, ніж очікувалося. Саме зараз Вінницька молодіжна рада активно займається залученням грантових коштів та ініціатив від міжнародних донорів та місцевих фондів, зокрема лише за 2024 рік було залучено близько 460 тисяч гривень додаткового фінансування для реалізації молодіжних ініціатив.

Окрім Вінницької молодіжної ради, на молодіжну політику міста Вінниці безпосередньо впливають ще два консультативно-дорадчих органи молодіжного спрямування: Студентська рада Вінниччини та Молодіжний конгрес Вінниччини. Хоча вони створені при обласній владі, їхня діяльність охоплює й молодь міста, адже обласний центр є місцем концентрації студентства та молодіжних організацій.

Студентська рада Вінниччини (СРВ) – консультативно-дорадчий орган при голові Вінницької обласної військової адміністрації (ОВА), який об'єднує органи студентського самоврядування закладів освіти області. Заснована у 2017 році, СРВ стала важливою платформою для налагодження партнерства між владою та студентством. До її складу входить близько 35 представників вищих навчальних закладів, коледжів і професійно-технічних училищ. Рада представляє інтереси студентської молоді в освітній політиці, сприяє ухваленню рішень з урахуванням думки молоді, проводить форуми, семінари, співпрацює з

департаментом молодіжної політики Вінницької ОВА. Значну роль відіграють представники з міста Вінниця, де здебільшого і проводяться основні заходи. Студентська рада Вінниччини доповнює діяльність міської молодіжної ради, особливо в контексті студентства – зокрема через реалізацію конкурсів проєктів та обласних стипендіальних програм [29].

На обласному рівні також функціонує Молодіжний конгрес Вінниччини (МКВ) – молодіжна рада обласного рівня, яка об'єднує представників молодіжних рад територіальних громад. Заснований у 2021 році, Конгрес став першим подібним органом при голові Вінницької обласної військової адміністрації (ОВА), до складу якого увійшли представники 23 громад. Він виконує функції координаційного майданчика для обміну досвідом, спільного навчання, взаємодії та вироблення консолідованої позиції у діалозі з обласною владою.

Для міста Вінниці наявність Молодіжного конгресу корисна тим, що Вінницька молодіжна рада отримує через нього додатковий інструмент взаємодії на обласному рівні. Завдяки Конгресу, вінницька молодь може адвокатувати свої інтереси безпосередньо перед обласною адміністрацією спільно з молоддю інших громад [28].

Для більш детального аналізу та деталізації розуміння впливу молодіжних консультативно-дорадчих органів на молодіжну політику ми провели опитування у формі онлайн-анкетування в січні 2025 року та охопило респондентів віком від 14 до 35 років. Всього участь в опитуванні взяли **277** молодих людей [25]. Нижче представлено ключові результати цього дослідження та їх інтерпретація.

Одним із завдань опитування було з'ясувати, наскільки молоді люди обізнані про існування і діяльність молодіжних рад, зокрема Вінницької молодіжної ради, та чи готові вони особисто долучатися до роботи таких органів. Результати свідчать про недостатній рівень інформованості: значна частина опитаних раніше не чула про діяльність Вінницької молодіжної ради. Лише близько третини респондентів відповіли, що їм відомо про цей консультативний орган, тоді як інші або не знали про його існування, або плутали молодіжну раду

з іншими молодіжними організаціями. Відповідно, відносно невисоким виявився і відсоток тих, хто виявляє бажання долучитися до роботи молодіжної ради – приблизно кожен четвертий молодий респондент висловив готовність стати членом ради або взяти участь в її заходах.

Таблиця 4.1. – Обізнаність молоді Вінницької МТГ про діяльність молодіжної ради та готовність особисто долучитися (за результатами опитування).

Показник опитаних	Так, %	Ні, %
Знають про діяльність Вінницької молодіжної ради	35 %	65 %
Хотіли б долучитися до роботи молодіжної ради	25 %	75 %

Джерело: авторська розробка опитування.

Навіть серед обізнаних про молодіжну раду частина респондентів зізнається, що не розуміє її функцій або не бачить результатів. Це свідчить про потребу в посиленій інформаційній роботі: важливо чітко й доступно пояснювати, чим займається рада, які має успіхи та можливості для молоді. Лише 25 % респондентів виявили бажання долучитися, що може бути наслідком браку інформації чи недовіри до ефективності органу.

Опитування також охоплювало питання про загальний рівень залученості молоді до молодіжних заходів у громаді. Виявилось, що значна частка респондентів знає про безкоштовні можливості для молоді у Вінницькій МТГ, позитивно на це питання відповіли близько 70 % опитаних. Близько половини молодих людей зазначили, що раніше брали участь у молодіжних заходах, інша ж половина – ніколи не долучалася. Серед тих, хто брав участь, найпоширенішими напрямками були: культурно-мистецькі події, волонтерські акції, освітні тренінги та спортивні змагання.

Цікавим було питання: *«Чи вистачає подій для молоді у вашому населеному пункті?»*. Відповіді розділилися: близько 40 % вважають, що заходів цілком достатньо, 45 % відповіли, що події є, але їх недостатньо за різноманітністю чи частотою, і близько 15 % висловили думку, що молодіжних заходів майже немає або вони про них не знають. Отже, більшість все ж відчуває певний дефіцит активностей або можливостей поблизу. Цей сигнал важливий

для планування роботи як молодіжної ради, так і відділу молодіжної політики Вінницької міської ради та інших структурних підрозділів, які опікуються молодіжними радами різних рівнів: потрібно урізноманітнювати формати подій, охоплювати нові цільові аудиторії та посилювати інформаційну кампанію.

Респонденти зазначили, що у Вінницькій громаді бракує: культурно-мистецьких заходів (фестивалі, творчі вечори, кінопокази, концерти), освітніх і інноваційних подій (хакатони, стартап-конкурси, ІТ-курси, лекції), спортивних активностей (турніри, велопробіги, масові тренування), просвітницьких та профорієнтаційних заходів (зустрічі з фахівцями, кар'єрні форуми), волонтерських ініціатив. Молодь прагне різноманітних, регулярних і доступних подій.

Важливим блоком питань було з'ясувати, яких ресурсів не вистачає молоді для розвитку та що, на їхню думку, обмежує реалізацію їхніх ідей. Респондентам було запропоновано обрати з переліку кілька ресурсів, які є для них пріоритетними. Відповіді розподілилися наступним чином (Табл. 4.2):

Таблиця 4.2. – Рейтинг ресурсів, які молоді люди Вінниці вважають найважливішими для свого розвитку (за результатами опитування)

Ресурс, необхідний молоді для розвитку	Обрали, % респондентів
Освітні можливості	68 %
Гранти та фінансування для реалізації проєктів	75 %
Підтримка менторів та експертів	50 %
Інформальна освіта	45 %
Культурні та мистецькі заходи	40 %
Волонтерські можливості	55 %
Інформаційні ресурси	35 %
Мережування та участь у професійних спільнотах	30 %

Джерело: авторська розробка опитування

Фінансові та освітні ресурси – головні потреби молоді. Доступ до грантів,

стипендій і проєктного фінансування важливий для 75 % опитаних. 68 % відзначають цінність курсів, тренінгів і професійного розвитку. Половина потребує менторства та волонтерських можливостей, третина – неформальної освіти, культурного розвитку, доступу до ресурсів і нетворкінгу. Молодь чітко розуміє потребу у фінансах, знаннях, підтримці та спільнотах. Місту варто інвестувати в освітньо-грантові програми та підтримку ініціатив. Молодіжна рада може розвивати мікрогранти, тренінги, нетворкінги й залучати менторів.

Основні бар'єри для реалізації ідей:

- брак фінансування (60 %) – відсутність коштів або доступних грантів.
- недостатні знання та досвід (≈ 50 %) – труднощі з менеджментом і командною роботою.
- нестача часу (≈ 45 %) – навчання, робота, підробітки заважають активності.
- відсутність підтримки (≈ 40 %) – важко знайти команду, наставника чи партнера.
- бюрократія (≈ 30 %) – складність дозвільних процедур, непрозоре фінансування.
- інформаційний вакуум (≈ 25 %) – молодь не знає, з чого почати і де шукати можливості.
- психологічні бар'єри (≈ 20 %) – страх, невпевненість, відсутність мотивації.
- недостатньо інклюзивне середовище – молодь з ВПО чи інвалідністю не відчувається комфортно в існуючих просторах.

Зазначені перепони цілком відповідають тим викликам, з якими стикаються молодіжні ради загалом по Україні. Для їх подолання потрібен комплексний підхід: фінансова підтримка ініціатив (через бюджети участі, гранти), освітні програми з розвитку навичок, менторство, а також спрощення процедур та адміністративний супровід молодіжних проєктів владою. Отримані дані опитування можуть слугувати дорожньою картою для Вінницької молодіжної ради та інших консультативно-дорадчих органів, куди спрямувати свої програми підтримки молоді.

Основним джерелом інформації для молоді є соціальні мережі – їх обрали понад 80 % респондентів. Найпопулярніші – Instagram, TikTok, Telegram, Facebook. Багато хто стежить за місцевими публіками та сторінками організацій. Додаткові канали, то офіційні сайти міськради, молодіжних центрів ($\approx 40\%$), інформаційні події – ярмарки, форуми, дні кар'єри ($\approx 35\%$); освітні заклади – оголошення, повідомлення від кураторів або студентського самоврядування ($\approx 30\%$); громадські організації та молодіжні простори ($\approx 25\%$) – активні у поширенні анонсів.

Загалом домінують цифрові канали. Тому молодіжним радам варто розвивати онлайн-комунікацію: оновлювати контент, вести сторінки, використовувати відеоформати, поширювати календарі можливостей та співпрацювати з місцевими медіа.

Окремо респондентів запитували, якої підтримки або допомоги від громади чи влади вони очікують найбільше. Молодь очікує від влади підтримки, насамперед у працевлаштуванні ($\sim 60\%$) – стажування, кар'єрні сервіси, ярмарки вакансій. Важливою є фінансова допомога ($\sim 55\%$) – гранти, стипендії, премії. Половина респондентів потребує інформаційної підтримки – платформ, довідників, консультацій. Також запит є на освітні заходи ($\sim 45\%$) та психологічну підтримку ($\sim 40\%$) у зв'язку з воєнними стресами. Юридичні консультації та доступ до техніки цікавлять $\approx 30\%$ опитаних. Для 25 % важливі можливості нетворкінгу – форуми, конференції. Близько 50 % вказали на потребу в молодіжних просторах у різних районах міста. Очікування молоді переважно збігаються з пріоритетами влади та молодіжної ради.

Оцінка молоддю уваги місцевої влади до молодіжних проблем та пропозиції щодо покращення. Молодь оцінила увагу влади до своїх потреб на середньому рівні – загальний бал склав $\approx 3,5$ з 5.

Серед найчастіших пропозицій молоді, прозвучали:

- створення нових молодіжних просторів у різних районах міста;
- більше стажувань і робочих місць для молоді;
- посилення діалогу з владою (зустрічі, опитування, виїзні прийоми);
- забезпечення безпечного та інклюзивного середовища.

Отже, результати опитування демонструють як позитивні аспекти, так і проблемні зони у взаємодії молоді та місцевої влади та молодіжних рад. З одного боку, у Вінниці є активні молоді люди, які знають про можливості, користуються ними і відчують певну підтримку. З іншого боку, є значна частина молоді, яка поки що залишається осторонь руху. Це все свідчить про запит на відкритість, залучення та реальні зміни.

Аналіз діяльності молодіжних рад у Вінниці показує, що Вінницька молодіжна рада є важливим інструментом участі молоді в управлінні громадою, однак її потенціал ще не повністю реалізовано. Рада активно проводить заходи, зокрема в період війни ефективно поєднувала волонтерство з просвітництвом. Вона має вплив на міську молодіжну політику, співпрацює з владою та представляє інтереси молоді, але потребує більшої залученості в офіційні процеси.

Вінницька молодіжна рада працює в екосистемі разом із Студентською радою Вінниччини та Молодіжним конгресом, що дозволяє підсилити вплив на регіональну політику, ділитися ресурсами та кращими практиками. Водночас опитування засвідчило низький рівень обізнаності молоді про діяльність рад та обмежене залучення до них.

Для подолання бар'єрів для молоді потрібна системна підтримка: доступ до грантів, просвітництво, система мотивації. Молодіжним радам варто активніше комунікувати, залучати нову аудиторію та працювати над інституційною спроможністю.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження свідчать про сутнісні трансформації у сфері молодіжної політики України під впливом євроінтеграційного курсу. Проаналізовані теоретичні підходи, нормативна база, інституційні механізми, порівняльний досвід Польщі та Чехії, а також емпіричні дані щодо функціонування молодіжних рад на місцях, зокрема у Вінниці, дозволяють зробити низку глибоких узагальнень.

Дослідження розвитку молодіжних рад в Україні під впливом євроінтеграційних процесів дозволило комплексно проаналізувати трансформацію молодіжної політики в контексті запровадження європейських підходів до участі молоді в демократичному врядуванні.

На теоретичному рівні дослідження підтвердило доцільність використання неоінституціоналізму, структурно-функціонального підходу та теорії європеїзації. Неоінституціональний аналіз дозволив простежити, як нові формальні норми – закони, положення, стандарти – сприяли інституціоналізації молодіжних рад. Структурно-функціональний підхід виявив, що ці ради виконують важливі ролі інтеграції, легітимації молоді, комунікації між громадянами та владою. Європеїзація, як процес адаптації до європейських моделей врядування, є ключовим чинником поширення молодіжних рад – через нормативне наслідування, фінансову допомогу, політичні зобов'язання та обмін досвідом.

У роботі було доведено, що з моменту підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) молодіжна політика України зазнала сутнісної трансформації. Впровадження європейських норм участі, таких як принципи Ревізованої Європейської хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті, стало каталізатором формування нових інституцій, зокрема молодіжних рад – як інструментів залучення молодих людей до процесів прийняття рішень. Прийняття Закону України «Про основні засади молодіжної політики» (2021), створення Українського молодіжного фонду, а також типові положення про молодіжні ради (2018) закріпили національний правовий

фундамент євроінтеграційної трансформації у цій сфері.

Досвід Вінницької міської молодіжної ради показав потенціал локальних моделей. У місті сформувалося середовище взаємодії між молоддю та місцевою владою, де реалізуються волонтерські, просвітницькі, стратегічні ініціативи. Позитивним є партнерство між молодіжною радою, студентськими структурами та громадськими організаціями. Разом з тим, навіть у цьому відносно розвиненому середовищі зберігаються виклики: недостатня інституційна вага ради, низька поінформованість молоді про її діяльність, нерівний доступ до участі. Це вказує на потребу посилення правового статусу рад, розширення компетенцій, стабільного фінансування, а також створення програм підготовки молодіжних лідерів.

Молодіжні ради в Україні, які в останнє десятиріччя із маргінального інструменту перетворилися на один із базових елементів молодіжної участі у врядуванні, є продуктом взаємодії внутрішніх реформ та зовнішнього імпульсу – передусім європейського.

Таким чином, гіпотеза дослідження – про те, що ефективність молодіжних рад зростає пропорційно до рівня імплементації європейських стандартів – отримала підтвердження. Саме ті громади, що адаптували принципи інклюзивності, прозорості, участі, та забезпечили рад відповідними ресурсами, демонструють вищу ефективність. Водночас у середовищі, де є лише декларації, а реальної підтримки немає – молодіжні ради залишаються декоративними. Це означає, що євроінтеграція – це не лише нормативна адаптація, а й зміна культури взаємодії між владою і молоддю.

Порівняльний аналіз дозволив окреслити значну різницю між підходами країн ЄС. Польща демонструє формалізований підхід із правовим закріпленням рад на всіх рівнях влади (гміни, повіти, воєводства), обов'язковим фінансуванням, наявністю національної координації через Раду діалогу. Чехія натомість реалізує модель гнучкого партнерства між державою та громадськими об'єднаннями, де ключову роль відіграє ČRDM – незалежна молодіжна платформа, що репрезентує інтереси молоді на рівні міністерств та урядових стратегій. Обидва підходи демонструють ефективність, але в різних соціально-

політичних контекстах. Україна, за результатами аналізу, рухається гібридним шляхом, комбінуючи елементи обох моделей. Український приклад показує, що при наявності формальних нормативів без сталої підтримки й системи моніторингу ефективність молодіжних рад залишається фрагментарною.

На підставі проведеного аналізу визначено ключові стратегічні орієнтири подальшого розвитку політики молодіжної участі в Україні. Насамперед, необхідно розробити єдиний стандарт положень про молодіжні ради до кожного рівня, який би чітко окреслював їхні функції, права та обов'язки. Водночас актуальним є впровадження системи національного моніторингу, що дозволить оцінювати ефективність їхньої діяльності та виявляти потреби в підтримці. Важливим напрямом є створення програми наставництва для нових рад з метою забезпечення обміну досвідом і зміцнення інституційної спроможності. Доцільним кроком є також включення молодіжних рад до процесів стратегічного планування громад, що сприятиме їх більшій інтеграції у систему місцевого самоврядування. Поряд із цим, варто інституціоналізувати єдину електронну платформу молодіжних рад для забезпечення координації, прозорості та обміну інформацією. Аналіз аналітичної довідки Міністерства молоді та спорту, соціологічних опитувань, а також експертних матеріалів підтвердив актуальність створення єдиної системи обліку та оцінювання діяльності рад. Сьогодні в Україні відсутній публічний національний реєстр молодіжних рад, що ускладнює моніторинг, аналіз практик і формування державної політики в цій сфері. Така система мала би охоплювати дані про кількість членів, джерела фінансування, реалізовані проекти, рівень залученості, якість прийнятих рішень тощо. Одним із визначальних чинників подальшої стабільності має стати гарантоване фінансування рад із місцевих бюджетів на рівні, достатньому для реалізації їхніх повноважень. Нарешті, критично важливим залишається посилення участі українських молодіжних рад у програмах Європейського Союзу, зокрема Erasmus+, Європейському корпусі солідарності та структурованому молодіжному діалозі, що забезпечує доступ до ресурсів, знань і міжнародних зв'язків.

Таким чином, молодіжні ради України, будучи продуктом внутрішніх

реформ та зовнішнього євроінтеграційного впливу, набули функцій повноцінного партнера держави у виробленні молодіжної політики. Їх подальший розвиток залежить не лише від політичної волі чи ресурсної бази, а й від здатності бути адаптивними, репрезентативними та відкритими до різних груп молоді. Це дозволить молодіжним радам стати рушієм соціальної згуртованості, що, у свою чергу, сприятиме формуванню європейського типу громадянства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичний документ «Молодіжні ради України 2025: виклики та рішення» / ГО «Молодіжна платформа». – К. : Молодіжна платформа, 2024. 36 с.
URL: <https://bit.ly/youth-councils-2025> (дата звернення: 17.02.2025).
2. Бабухіна С. А., Савелєва Т. П. Сучасні політичні дослідження у контексті неоінституціоналізму: стратегії наукових розвідок. Сучасне суспільство. 2020. № 1(20). С. 4–17.
3. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. Укр. наук. дослід. ін-т проблем молоді. К.: Наукова думка. 1993. С. 6 – 10.
4. Горінов П. В., Драпушко Р. Г., Драпушко Н. А., Ільюк О. Є. Молодіжна політика в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенка. Київ: Український держ. ун-т ім. Михайла Драгоманова, 2023. 304 с.
5. Гуцалова М. Молодь як об'єкт державної політики. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2011. Вип. 22. С.210-217.
URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26850/23Gutsalova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 26.04.2025).
6. Дослідження молодіжних рад. Українська асоціація молодіжних рад. – К. : УАМР, 2024. 74 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1Mq_1-HHyPCovPKrjsyOPvVaAh81Tq9GD/view (дата звернення: 10.04.2025)
7. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 р. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20> (дата звернення: 10.05.2025).
8. Закон України «Про Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» № 1678-VII від 16.09.2014. // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. С. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18> (дата звернення: 20.04.2025).
9. Європейська політика сусідства.
URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en (дата звернення: 10.05.2025).

10. Колодій А. Ф. Неоінституціоналізм та його пізнавальні можливості в політичних дослідженнях. Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії». 2010. С. 60–69.
11. Команда Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration> (дата звернення: 08.03.2025).
12. Комаринець С., Машталір С. Аналіз стану та перспектив розвитку молодіжної політики в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2022. № 4 (37). С. 55-66.
13. Король С. М. Європеїзація та неоінституціоналізм: науково-теоретичний аспект. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології». 2015. № 28. С. 193–202.
14. Криворучко Ю. Молодь як суспільний чинник формування громадянського суспільства України. Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально-східноєвропейський досвід. За ред. А. Карася. Л., 1999. С. 309–316.
15. Лендель М. О. Вплив процесів європеїзації на вдосконалення стандартів і практики управління у регіоні Центральної Європи. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1. С. 37–42.
16. Литовченко І. В. Структурно-функціоналістська парадигма в дослідженнях соціальних інститутів. Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Філософія. Культурологія». 2012. Т. 16, № 2. С. 48–52.
17. Маєвська М. Молодіжні ради як інструмент молодіжного голосу на прикладі м. Вінниця // Публічна політика і державне управління в умовах війни: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квітня 2024 р.). Вінниця, 2024. С. 247.
18. Маєвська М. Розвиток молодіжних рад України під впливом євроінтеграційних процесів. // Публічна політика в умовах війни та міжнародних викликів. Матер. Другої міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця, 17 квітня 2025 р. С. 153–157.

19. Маєвська М. Розвиток молодіжної політики України під впливом євроінтеграції: на прикладі молодіжних рад. // Вектори розвитку науки, освіти та технологій в умовах глобалізації. Матер. міжнародної науково-практичної конференції. Полтава, 12 березня 2025 р. С. 74–77.

20. Маєвська М., Примуш М. Комунікативні можливості соціальних мереж молодіжних рад на прикладі міста Вінниці // Scientific research as a mechanism of effective human development: матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (Sofia, Bulgaria, January 31 – February 2, 2024). Sofia, 2024. С. 296–299.

21. Міністерство молоді та спорту України. Аналіз утворення молодіжних рад в Україні (станом на грудень 2024 року): аналітична довідка. URL: <https://mms.gov.ua/news/analiz-utvorennia-molodizhnykh-rad-v-ukraini-stanom-na-hruden-2024-roku> (дата звернення: 12.02.2025).

22. Міністерство молоді та спорту України. Огляд реалізації державної молодіжної політики в Україні: 2021–2023 роки. – К. : Мінмолодьспорт, 2023. 92 с. URL: <https://youthpolicy.gov.ua/review2023>.

23. Міхель Д. О. Визначення поняття процесу «європеїзація» та його вплив на сучасне суспільство. Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Серія «Політологія». 2011. Т. 162, вип. 150. С. 22–25.

24. Наказ Президента України від 12.03.2021 р. № 94/2021 «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021> (дата звернення 20.05.2025).

25. Опитування щодо стану молоді у Вінницькій міській територіальній громаді. URL: <https://forms.gle/3P4fCUCCKTKPoKFHu5> (дата звернення: 10 квітня 2025).

26. Офіс Президента України. Указ Президента України №67/2022 «Про Раду з молодіжних питань» від 23.02.2022 // Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/672022-41461>.

27. Офіційний сайт Вінницької міської ради. Відділ молодіжної політики. Вінницька молодіжна рада. URL: <https://www.vmr.gov.ua/viddil-molodizhnoi-polityky#parentHorizontalTab6> (дата звернення 20.04.2025).

28. Офіційний сайт Вінницької обласної військової адміністрації. Молодіжний конгрес Вінниччини. URL: <https://www.vin.gov.ua/dep-smp/molodizhna-polityka/1072-molodizhnyy-konhres-vinnychchyny-main> (дата звернення 22.04.2025).

29. Офіційний сайт Вінницької обласної військової адміністрації. Студентська рада Вінниччини. URL: <https://www.vin.gov.ua/dep-smp/molodizhna-polityka/581-studentska-rada-vinnychchyny> (дата звернення 22.04.2025).

30. Офіційний сайт Оломоуцького краю (Чехія)): про Заступництво молоді Оломоуцького краю (створення, цілі і склад). URL: <https://www.olkraj.cz/zastupitelstvo-mladeze-olomouckeho-kraje-cl-4460.html> (дата звернення: 10.04.2025).

31. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті (ухвалена Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи, 2003). URL: <https://rm.coe.int/168071b58f> (дата звернення: 20.05.2025).

32. Платформа розвитку громад «Громадський Простір». Досвід молодіжних рад: історії з громад // Простір. 2023. URL: <https://www.prostir.ua/>

33. Портал уряду Польщі: інформація про реформу законів щодо молодіжних рад (2021). URL: <https://www.gov.pl/web/pozytek/sprawozdanie-pelnomocnika-rzadu-ds-polityki-mlodziezowej-za-rok-2021> (дата звернення: 20.04.2025).

34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про молодіжну раду» № 1198 від 12.12.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2025).

35. Прокопенко Л., Рудік О., Баштанник В. Процес європеїзації та його особливості в посткомуністичних країнах Центрально-Східної Європи: наукова розробка. Київ: Національна академія державного управління при Президенті України, 2010. 36 с.

36. Рада Європи. Youth for Democracy in Ukraine: Phase II – Research Report. 2022. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/documents> (дата звернення 12.02.2025).

37. Свириденко Ю. Молодіжна рада при Міністерстві економіки: про що говоритимемо і що змінюватимемо // Урядовий портал. 2024. URL: <https://www.me.gov.ua/News/YouthCouncilMinistry>.
38. Софій О. Роль молоді в молодіжній політиці України. Львів : Громад. орг. Європ. діалог, 2020. 36 с.
39. Український молодіжний фонд. URL: <https://uyf.gov.ua/> (дата звернення: 07.03.2025).
40. Anderson K. Gap analysis of Ukrainian youth legislation in relation to recommendations of the EU-Ukraine association agreement and other relevant EU policies. Coram Children's Legal Centre, 2015. 82 с.
41. Börzel T. A. When Europe hits beyond its borders: Europeanization and the near abroad. Comparative European Politics. 2011. No. 9, pp. 394–413.
42. Czech Council of Children and Youth (ČRDM): офіційний вебсайт. URL: <https://en.crdm.cz/> (дата звернення: 09.03.2025).
43. Erasmus programme for the 20th anniversary of Poland's EU membership – Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://www.gov.pl/web/science/an-overview-of-the-erasmus-programme-for-the-20th-anniversary-of-polands-eu-membership> (дата звернення: 09.03.2025).
44. Erasmus+ Statistics and Factsheets – European Commission. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/statistics-and-factsheets> (дата звернення: 09.03.2025).
45. Erasmus+: Youth – participants arriving to CZ. URL: <https://www.dzs.cz/en/statistiky/erasmus-youth-participants-arriving-cz> (дата звернення: 08.03.2025)
46. Gawrich A., Melnykovska I., Schweickert R. Neighbourhood Europeanization through ENP: The Case of Ukraine. Journal of Common Market Studies. 2010. Vol. 48, No. 5, pp. 1209–1235.
47. Instagram Вінницька молодіжна рада URL: https://www.instagram.com/vin_youth_council/ (дата звернення: 29.03.2025).
48. Mamaiev D. How Ukrainian youth can accelerate their country's integration to the EU. EU NEIGHBOURS east.

URL: <https://euneighbourseast.eu/young-european-ambassadors/blog/blog-how-ukrainian-youth-can-accelerate-their-countrys-integration-to-the-eu/> (дата звернення: 29.03.2025).

49. Młodzieżowa Rada w pigułce – консультаційний портал для молодіжних рад. URL: <https://www.mlodziejowarada.pl/mlodziejowarada-w-pigulce> (дата звернення: 29.03.2025).

50. National Policies Platform – статистика участі молоді (Poland & Czech). URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu> (дата звернення: 27.04.2025).

51. Panel mládeže – консультативна рада при Міністерстві освіти, молоді та спорту Чехії. URL: <https://msmt.gov.cz/mladez/panel-mladeze> (дата звернення: 09.02.2025).

52. Polska Rada Organizacji Młodzieżowych (PROM). URL: <https://prom.info.pl/> (дата звернення: 09.04.2025).

53. Rada Dialogu z Młodym Pokoleniem – законодавчо створений орган діалогу. URL: <https://www.gov.pl/web/pozytek/rada-dialogu-z-mlodym-pokoleniem-lista> (дата звернення: 20.03.2025).

54. Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life – Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/1680702379> (дата звернення: 20.02.2025).

55. Schimmelfennig F. Europeanization beyond Europe. Living Reviews in European Governance. 2012. Vol. 7, Art. 1. URL: <https://doi.org/10.12942/lreg-2012-1> (дата звернення: 20.04.2025).

56. The Commonwealth. New Global Youth Development Index shows improvement in state of young people. URL: <https://thecommonwealth.org/news/new-global-youth-development-index-shows-improvement-state-young-people> (дата звернення: 06.03.2025).

57. The European Union Youth Strategy 2019-2027: Resolution of the Council of the European Union and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on a framework for European cooperation

in the youth field of 18.12.2018. № C 456/1. Official Journal of the European Union. 2018. C 456. P. 1-22.

58. Youth Wiki – Czech Republic: Youth participation (пріоритети стратегії, Structured Dialogue). URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czechia/54-young-peoples-participation-in-policy-making> (дата звернення: 06.02.2025).

59. Youth Wiki – Czech Republic: Youth policy decision-making (роль ČRDM як національної ради молоді) URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czechia/13-national-youth-strategy> (дата звернення: 07.02.2025).

60. Youth Wiki – Czech Republic: фінансова підтримка роботи з молоддю (гранти для НУО). URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czechia/17-funding-youth-policy> (дата звернення: 07.02.2025).

61. Youth Wiki – Poland: Youth representation bodies (дані про кількість молодіжних рад, закон 2021 р. та участь молоді). URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/53-youth-representation-bodies> (дата звернення: 15.02.2025).

62. Youth Wiki – Poland: фінансування молодіжних рад. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/17-funding-youth-policy> (дата звернення: 13.02.2025).

63. Youth work and youth policy in Ukraine / Youth Partnership – спільна ініціатива Ради Європи та Європейської Комісії (Programme Cooperation Structure EC–CoE). URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/ukraine> (дата звернення: 17.02.2025).